

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. De varijs nominibus & appellationibus primæ personæ, nimirum Patris, quæque sit eorum nominum vis & significatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

DVBIUM I.

De variis nominibus & appellationibus primæ personæ, nimirum Patris, quæque sit eorum nominum usus & significatio.

S. Thom. 1. q. 33. aa. 4.

2 **P**ostquam de personis diuinis in genere, earumque processione; ac de relationibus, notionibus, originibus, seu actibus notionalibus, ac proprietatibus personarum actum est; pauca restant hac quaestione de diuinis personis in specie tractanda; tamen si à S. Thoma sex quaestiones hac de re agatur, seculsa etiam personarum missione, quæ per modum quasi actus aut passionis, siue proprietatis cuiusdam certis etiam tantum quibusdam personis conuenit, vt diceretur. Quod vero ad præsentem dubitationem attinet, tria sunt nomina, quæ primæ personæ tribui solent: Primum est nomen *Principii*, secundum nomen *Patris*; tertium nomen *Ingeniti*: cum quibus nonnullam affinitatem habent, nomen *inisti*, *quiborū*, & *causæ*, de quibus sigillatim agendum.

3 **A**ssertio I. Prima persona, in sanctissima Trinitate, recte vocatur Principium ceterarum personarum. Itapassim loquuntur Patres, & Concilia; & recte docet S. Thomas quaest. 33. a. 1. Ratio est. Quia Principium à nihil aliud significat, quam id, à quo aliquid procedit: *Omne enim*, inquit S. Thomas, *à quo aliquid procedit quorūque modo, dicimus esse principium, & è conuerso*. Cum ergo Pater sit, à quo procedunt aliae personæ, sequitur Patrem esse earum Principiū. Quo sensu etiam Augustinus lib. 4. de Trin. c. 20. dixit, Patrem esse *principium totius Deitatis*; hoc est, omnium personarum procedentium Eodemque sensu et Dionysius cap. 3. de diuin. nom. ait, *solum Patrem esse fontē super substantialis Deitatis*. Quia tamen eae locutiones improprie sunt, siquidem Deitas ipsa non habet Principium, non sunt extendendæ, sed modo explicato commode intelligendæ. Neque tamen Principii nomen notionaliter acceptum ita proprium est solius Patris, vt non etiam Filius sit principium Spiritus sancti: quare etiam Patres nonnunquam ad distinctionem vtriusque principii, Patrem vocant *principium sine principio*; Filium autem *principium ex principio*; vt notauit S. Thomas q. 33. a. 4. licet quandoque etiam per Antonomasiā absolute soli Patri hoc nomen tribuatur: quo modo Athanasius orat. cont. gregales Sabellii dixit, *Qui duo Principia* (nimirum prima & non subordinata) *introducitur, is duo Numina prædicat*. Loca vero Scripturæ, in quibus Filio nomen principii tribuitur, retulimus q. 1. dub. 3.

4 **A**ssertio II. Accipiendo idem nomen Principii essentialiter, pro principio creaturæ, sic aequè omnibus & singulis personis diuinis commune est. Ita omnes Doctores & Patres. Et pater ex Scriptura sacra. Apocal. 1. v. 8. *Ego sum Alpha & Omega, Principium & finis*. Et vero nomen Principii hoc modo de vtroque principio notionali, & essentiali, nec pure æquiuoce, nec vniuoce, sed analogice, ac per prius de principio notionali prædicari; neque ideo

personas diuinis appellandas esse *principias*, diximus quaest. 2. dub. 1. Omitto specialium locorum expansionem, in quibus diuinis personis principii nomen tribui nonnulli existimant, quæ videri possunt apud Vasquez disput. 139. & commentatores Scripturæ.

5 **A**ssertio III. Nomen Patris in diuinis itidem duobus modis accipitur, notionaliter scilicet, & essentialiter: priori modo proprium est primæ personæ: posteriori modo conuenit toti sanctissimæ Trinitati, adeoque omnibus & singulis personis; seu quod idem est, Deo vt Deo. Ita Sanct. Thomas cit. quaest. 33. art. 2. Probatur prima pars ex dictis q. 1. Siquidem solam primam personam generasse Filium, huncque solum esse verum & naturalem Filium Dei Patris, probauimus quaest. 1. dub. 3. Sed & Paternitatem esse personalem proprietatem, immo formale principium constitutum primæ personæ, dictum quaest. precedente dub. 6. Qua de causa etiam hoc nomen significare *Relationem vt subsistentem in diuina natura*, docet S. Thomas q. 39. a. 2.

6 **S**ecunda pars, idem nomen accipi essentialiter, cum habitudine ad creaturas; pater ex Scriptura passim, vt cum dicitur, *Pater noster*, & *Pater misericordiarum*, &c. Quo modo nomen Patris analogum est ad vtramque Paternitatem; sicut & nomen filii de naturali filio Dei, & filiis per gratiam, solum analogice dicitur. Et ratio est: quia ratio filii, quæ requirit naturæ similitudinem perfectam, simpliciter & perfecte solum reperitur in naturali filio: in aliis autem non nisi secundum quandam analogiam. *Dicitur enim Deus*, inquit Sanct. Thomas articulo tertio. *alicuius creaturæ Pater, propter similitudinem vestigi tantum, vtpote irrationalium creaturarum, secundum illud Job. 38. v. 28. Quis est pluuia Pater? aut quis genuit stillas roris?* *Alicuius vero creaturæ, scilicet rationalis, secundum similitudinem imaginis, secundum illud Deuter. 32. v. 6. Nempe ipse est Pater tuus, qui possedit, & fecit, & creauit te. Aliquorum vero est Pater secundum similitudinem gratiæ; qui etiam dicuntur filii adoptiuus, secundum quod ordinantur ad hæreditatem æternæ gloriæ, per munus gratiæ acceptum, secundum illud Rom. 8. v. 16. Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei: si autem filii, & hæredes. Aliquorum vero secundum similitudinem gloriæ, prout iam gloriæ hæreditatem possident, secundum illud Rom. 8. v. 2. Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Ita Sanct. Thomas articulo tertio. Plura testimonia, vtriusque Testamenti, in quibus Deus vocatur Pater etiam creaturarum, retulimus quaest. 1. dubio 3.*

7 **A**ssertio IV. Nomen Patris per prius dicitur in Deo notionaliter respectu Filii naturalis, quam essentialiter respectu creaturarum. Ita S. Thomas q. 33. art. 3. ex communi; Probatur & declaratur assertio ex S. Thoma ibidem. Intelligitur enim assertio non solum de prioritate durationis; cum Deus ab æterno sit Pater naturalis Filii; non autem creaturarum: nec solum etiam de prioritate dignitatis; quia relatio Paternitatis ad naturalem Filium, cum sit realis, præstantior est Paternitate ad creaturas: nec etiam de ordine solum quasi naturæ; respectu ipsarum rerum, quæ significantur; quo modo attributa Dei communia seu essentialia & absoluta prio-

ra sunt notionalibus: at verò communia, quæ dicuntur habitudinem ad creaturas ex tempore, sicut nomen Pater, & nomen Dominus, aut etiam æternam, sed liberam, vt nomen præscientiæ & prædestinationis, natura posteriora sunt notionalibus; sed etiam secundum ipsam significationem & appellationem nominis Paternitatis, quæ principaliter & perfectius cernitur in Paternitate notionali, quam essentiali & communi: siquidem prima persona proprie & simpliciter est Pater naturalis filii; noster autem Pater solum improprie & secundum quid, vt dictum.

8 Assertio V. Proprium etiam nomen Patris est esse ingentium. Ita S. Thomas quæst. 33. a. 4. Probatur & declaratur assertio ex eodem. Tribus enim modis hoc nomen accipi potest; primum vt sit idem, quod increatum, quo modo omnibus personis conuenit, vt ex Damasceno lib. 1. fid. c. 1. notat S. Thomas q. 33. artic. 4. ad 3. Secundo, pro sola negatione seu quasi priuatione vnus tantum processionis, quæ generatio dicitur, quo sensu hoc vocabulum etiam conuenit Spiritui sancto, qui non per generationem, sed per spirationem à Patre Filioque procedit, quo modo locutus etiam videtur Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 6. & 7. Tertio stricte accipitur hoc nomen pro persona, quæ nullo modo ab alia persona procedit; & hoc modo est proprium nomen Patris, exprimens scilicet alteram eius proprietatem, siue notionem, quæ *Innafcibilitas* dicitur. Sicut enim Principium primum in creatis duplici modo innotescit; tum positue nimirum, quod ab illo sunt alia, tum etiam negatiue, quod ipsum non est ab alio; ita etiam ratio primi principii in Patre, tum per positiuam proprietatem paternitatis, tum per negationem Innafcibilitatis seu Ingeniit innotescit, vt optime docet S. Thomas q. 33. a. 4.

9 Et quamuis initio SS. Patres hoc nomen Ingeniit, Græce *ἀγεννητος* siue *ἀγεννητος* non admitterent, eo quod ab hæreticis Anomæis & Arianis callide introductum, suspensam aut etiam falsam haberet significationem; quasi aut solum negationem creationis, aut vniuersam negationem generationis in Deo significaret, vt videre est apud Athanasium in Dialogo Orthodoxi & Anomæi, & in epist. de decretis synodi Nicænæ, & orat. 2. cont. Arianos, & Basilium lib. 1. cont. Eunomium; postea tamen significatione nominis melius perspecta, ad supradictam Patris notionem denotandam eo nomine sæpe & libenter vsi sunt, vt videre est apud Basilium lib. 4. cont. Eunom. cap. 2. Augustinum lib. 5. de Trinit. cap. 7. Gregorium Nazianzenum orat. 38. in sancta lum. Iustinum in exposit. fid. Cyrillum lib. 1. thesauri cap. 2. 3. & 4. & Damascenum lib. 1. de fid. cap. 9. vbi tamen notat, apud Græcos aliter scribitur nomen, cum denotat *in creatum* (quo sensu Athanasius in epistola de synodi Arim. & Seleuc. id nomen etiam filio tribuit) aliter cum significat, nullo modo procedentem ab alio; nam priori modo scribitur *ἀγεννητος*, cum simplici litera N, posteriori vero cum duplici *ἀγεννητος*.

10 Assertio VI. Nomen Ingenitus, prout Patris est proprium, formaliter & expresse solum negationem significat: Ita contra Bonauenturam in 1. d. 28. q. 1. quem sequitur Vasquez d. 140. c. 3, expresse docet

S. Thomas cit. a. 4. ad 1. & Scotus in 1. d. 28. quæst. 2. art. 1. cum alijs post Augustinum lib. 5. de Trinit. cap. 7. Ratio est. Quia alias non satis distinguere tur ab alijs notionibus Patris. Ea negatio etiam à S. Thoma cit. artic. 4. ad 2. vocatur *privatio*, non quasi sit negatio formæ in eo subiecto, quod aptum esset ad eam formam; sic enim diceret imperfectionem; sed quod sit negatio formæ, quæ in alio simili subiecto eiusdem naturæ apta est inesse; puta in Filio, & Spiritu sancto; vt cum S. Thoma loco citato docent etiam Durandus in 1. d. 28. quæst. 1. Capreolus q. 1. a. 1. Torres, aliique Thomistæ q. 32. a. 3. & Vasquez disp. 140. cap. 3.

11 Addit S. Thomas ad 3. nomen Ingeniti ad relationem pertinere, & relative dici; non hoc sensu, quasi positue aliquam relationem significet, sed eo modo, quo negatio reducitur ad genus affirmationis; vt non homo ad genus substantiæ; & non album, ad genus qualitatis. In quem sensum etiam SS. Patres speciatim Gregorius Nazianzenus orat. 3. de Theolog. & alij Græci passim contra Eunomium & Arium contendunt. eo nomine non significari substantiam, hoc est, essentialiam; cum sit nomen notionale. & proprium personæ, vt dictum, non essentialia & commune. Secus est, si loquamur de vocabulo Ingeniti, in alia significatione, prout idem est, quod increatus; sic enim plane est nomen essentialia & commune; quod proinde etiam hoc sensu secundum substantiam dici, docet S. Thomas cit. q. 33. a. 4. ad 3. quia ratione essentialia commune est omnibus personis, vt dictum.

12 Assertio VII. Cum nomine principii affinitatem quidem et quandam habent nomina *causæ*, *authoris*, & *initii*; sed quæ tamen non promiscue omnia de Patre prædicantur. Probatur & declaratur assertio. Nam, nomina *causæ*, iuxta proprium & consuetum modum loquendi latinæ Ecclesiæ, Patri, aut diuinis personis producentibus alias, non conuenire, sicut d. c. 2. dub. 1.

13 Nomen & appellationem *Authoris Filii*, Patri tribuit Hilarius lib. 4. de Trinit. eamque vocem admittunt Caietanus & Torres q. 33. a. 1. Vasquez disp. 139. cap. 6. & expresse etiam S. Thomas in 1. d. 29. quæst. 1. art. 1. & hic quæst. 33. art. 4. ad 1. vbi ait: *Fontalis est authoritas nihil aliud significat in diuinis, quam Principium originis*: Quo modo etiam Hilarius lib. 2. de Trinit. dicit, à *Patre & Filio authoribus confitendum esse Spiritum sanctum*: tamen si S. Thomas cit. loc. sent. dicat, solum Patrem dici authorem filii; nimirum quia nulla alia persona per se sola author alterius personæ dici potest; adeoque nec Filius per se solus author Spiritus sancti; sed bene Filius simul cum Patre, per modum vnus principii, quod vt sic a nullo alio principio est, aut dependet: licet hac de re paulo aliter disserat Vasquez disp. 139. cap. 6. vbi notat Phabadium lib. cont. Arianos post medium, qui habetur tom. 5. Biblioth. sacra, Patrem appellasse *authorem sine authore*. Sane rei alicuius autor, quem Græci *ἀυτορ* & *ἀυθεντις* dicunt, is solum proprie dicitur, qui per se ipsum suoque artificio & inuentione aliquid perficit; nõ qui dependenter aut motus ab alio priori. Eodemque sensu secundum prioritatem originis Patres aliqui, præsertim Græci, Patrem nonnunquam vocarunt *matrem Filio*, vt videre est apud Athanasium orat. 2. cont. Arian. Basilium lib. 4. cont.

Eunomium, Gregorium Nazianzenum orat. 35. siue 3. de Theolog. Damascenum lib. 1. de fid. cap. 4. Omittit Origenem homil. 2. in diuersos; quos ex Latinis etiam imitatus est Hilarius lib. 9. de Trinit. De qua re dictum etiam supra q. 1. dub. 8.

14 Nomen autem *Initi* nec Patri, nec ceteris personis diuinis tribuendum est. Quia ea vox proprie significat principium durationis, vt docent Magister, & alii Scholastici in 1. d. 29. Quo modo etiam Hilarius lib. 4. de Trinit. & Concilium Toleranum XI. item Concilium Wormatiense in Confess. fid. dicunt, *Filium natum sine initio ante secula, seu ab aeterno*; tamen si Bonauentura in 1. d. 29. a. 1. q. 1. ad 2. dicat, initium posse sumi latiori significatione, vt significet etiam principium, à quo aliud procedit. Vbi autem Michea 5. v. 1. de Messia seu Filio Dei dicitur, *Et egressus eius ab initio*, uocula hæc non denotat Patrem, sed idem est, quod, antequam quicquam fieret, seu ab aeterno, vt mox ibidem declaratur, & recte notauit Vasquez disp. 139. cap. 1. Atq; hæc de uocibus & appellationibus Patris satis. Cetera quæ ad ipsius personam pertinent, speciatim de Relatione, & Notione Paternitatis, deque proprio & formali constituto eius personæ, satis dictum est q. præced. dub. 1. 5. & 6.

DUBIUM II.

De variis nominibus & appellationibus secundæ personæ, seu Filii; quæ sit eorum ratio ac usus.

S. Thomas 1. p. q. 34. & 35.

1 **T**Ria quoque sunt nomina magis usitata, quibus secunda persona sanctissimæ Trinitatis exprimi solet; nimirum *Filius, Verbum, & Imago Patris*; quibus addi potest *Sapientia* uocabulum; de quibus sequentes assertiones cum S. Thoma cit. q. 34. & 35. breuiter statuimus.

1 **A**ssertio I. Secunda persona diuina est uerus, proprius, ac naturalis Dei Filius. Hanc supponit S. Thomas ex q. 33. a. 3. & est extra controuersiam apud Catholicos. Ratio sumitur ex dictis dub. præced. cum de uocabulo Patris ageremus, quod relative dicitur ad Filium; ubi etiam notauimus, nomen Filii analogice solum commune esse naturali Filio Dei, & creaturis Idem contra Arianos probatur ex scripturis & Conciliis, vt dictum q. 1. dub. 3. & quæst. 2. dub. 7.

2 **A**ssertio II. Secunda persona recte etiam dicitur Verbum Dei, siue Patris. Ita S. Thomas cit. q. 34. a. 1. & certa ac communis omnium Doctorum, contra Alogianos ueteres, qui reicientes Verbum in diuinis, simul etiam reiecerunt Euangelium & Apocalypsin S. Ioannis, teste Epiphano hæresi 51. & Augustino de hæres. hæresi 30. Patet assertio ex Scriptura, & SS. Patribus, vt dictum cit. q. 1. dub. 3. & q. 2. dub. 1. & est apud Orthodoxos extra controuersiam. Ratio est; quia Filius per intellectum, ac per ipsam intellectionem procedit, vt cit. q. 2. dictum.

3 **A**ssertio III. Filius uere ac proprie est ac dicitur

Verbum. Ita S. Thomas cit. q. 34. a. 1. & communis Doctorum in 1. d. 27. contra Origenem in cap. 1. Ioann. ubi dicit, Verbum metaphoricè dici in diuinis; quem S. Thomas q. 34. a. 1. ad 1. *fontem Ariano-rum* uocat: & contra Durandum cit. d. 27. quæst. 3. ubi docet, Verbum in diuinis proprie dici *essentialiter*; Filio autem sola similitudine & appropriatione quadam, reuera tamen improprie tribui, eo quod formaliter per intellectum non procedat. Quæ sententia merito ab omnibus temeraria censetur; quam nos etiam refutauimus supra quæst. 2. dub. 2. Vnde etiam sumitur ratio. Quia Verbum, uti habet communis Philosophorum & Scholasticorum Theologorum sententia, proprie dicitur conceptus mentis intelligendo expressus; seu quod id est, ipse terminus actionis intelligendi, ab intelligente procedens, & in ipso intellectu inexistens; quæ omnia conueniunt Filio Dei. Quod si, vt Augustinus existimauit lib. 15. de Trinit. cap. 15. Verbum non esset quibus actus intelligendi quasi in facto esse; sed certa quædam solum & determinata notitia ueritatis; nec sic quidem negari posset, Filium proprie dici Verbum, ut patet, cum notitia Patris, qua producitur Filius, sit omni ex parte perfectissima.

4 **A**ddit Sanct. Thomas citat. quæst. 34. artic. 1. post Augustinum, seu quisquis est auctor lib. de cognit. ueræ uitæ cap. 14. & Damascenum lib. 1. de fid. cap. 18. Verbum tribus modis dici proprie; nimirum Verbum mentis, Verbum oris, & Verbum imaginationis, quod uel est ipsum uerbum oris imaginatione conceptum, ut sentire uidetur S. Thomas; ex Augustino lib. 15. de Trinit. cap. 10. aut conceptus imaginarius rei, quem proprie etiam Verbum dici existimat Vasquez cit. art. 1. in Comment. ratus etiam imaginatiuam potentiam, ut pote aliquo modo rationis influxum participantem, cogitando seu imaginando loqui; non autem cæteras potentias sensitiuas.

5 **N**ec dubium est, quod docet S. Thomas loc. cit. ex Augustino 15. de Trinit. cap. 11. & cum ceteri Scholastici communiter in 1. d. 27. uocabulum Verbi magis principaliter conuenire Verbo mentis, quam uerbo uocis; quicquid nonnulli apud Torrem quæstione uigesima septima articulo primo dixerint, Verbum mentis improprie solum, & metaphoricè dici Verbum; & quicquid etiam è contrario dixerit Durandus d. 27. quæst. 2. num. 27. Verbum proprie solum dici de conceptu mentis; de uoce autem metaphoricè: cum uti uocabulum locutionis & dictionis proprie etiam impositum est ad locutionem uocalem, ita etiam uox uerbi ad uerbum uocale; ut recte Vasquez loc. cit.

6 **A**ssertio IV. Verbum in diuinis proprie acceptum, est nomen personale seu notionale tantum, ac proprium secundæ personæ; non absolutum seu essenziale. Ita S. Thomas cit. quæst. 34. artic. 1. & communis Doctorum ibidem & in 1. d. 27. contra variantes quasdam sententias quorundam Scholasticorum. Prima est Durandi relata assert. præcedenti. Secunda est S. Thomæ in 1. d. 27. quæst. 2. art. 2. Capreoli ibidem art. 1. Ferrariensis 4. cont. gent. c. 13. & fere Gregorii de Valentia hic quæst. 8. pun. 1. qui docent, Verbum in diuinis accipi proprie tam essentialiter, quam notionaliter. Satis enim pu-